

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 1. Quænam sit reconciliationis obligatio?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

§. 5. Etiam singula carpit. Reum esse Consilij, græce
synedrj, seu confessus diuini non posse esse panam
 ambiguum mereri. Quid enim absurdius, quam Dea iudi-
 ci ambiguum esse, quod peccatum, quam panam merea-
 tur?

Deo nihil
ambigua
tiam
more
mano la-
quitar.

Respondeo. Ambigua professio non est calumnia
adherenti, quamvis absurda. Non dixit Bellarminus.
Ambiguum penam mereri, non dixit Deo iudici am-
biguum esse. Errat enim hoc si diceret, culpam non pos-
set. Cum toties Scriptura *in die iudicii* Deum qua-
rentem, disputantem, consultantem inducat. Non
quod omnisque natura, cui rerum ordinatissima series
ad motum visus pulcherrimi præsens est, dubia haesi-
tatione de iure, vel euentu deliberet, sed vt nostra nos
peccata æstimare & discernere valeamus. Attentos
ergo nos esse illa ciuiliu iudiciorum à Christo pro-
posita imitatio monet. Coniutium docet esse mor-
tale: Si verbo leuiore insonnit iracundia, iam omni-
no quidem peccatum est, sed non continuo mortale,
quale vero, Concilium æternæ sapientiæ discutit.
Si tacita fuit ira, iudicium Dei vel leuem vel g auem, vel
etiam nullam esse culpam decernit. Hoc ergo iudi-
cium stat, caditque reus. Si rationem occupans motus,
nullum crimen erit, alias magis minusue pro delibe-
rationis maturitate, & vindictæ, quæ appetitur,
grauitate.

Dignitate
peccati.

Aduerſarius idem ſentit, & dicit, ſed furore cæcus, qui omnia Bellarminiana carperè obſtinuit, diſſædâ ſcaligando veritatis eum pœnitet. Pag. 94. Eſſe varios gehennæ cruciatus, de quibus fruſtra Concilium non habetur. Humanitas loquitur Dominus de Dei iudicio. Tur non retorquet Bellarminus: Quid abſurdius quam Deo iudici ambiguum eſſe quod peccatum mortale, quos gehennæ cruciatus mereatur. Quod reſponderet Bellarmino, ſibi reſponſum patet.

Constat ergo iudicio Dei, sed diuinitus loquendo, non constat humanitus loquendo. Constat Deo, sed quasi non constet, loquitur, vt cōstet & nobis. Quotum tandem hæc? Vt sic verba Domini ex glossa Calviniana explicemus. Reus erit iudicii, id est gehennæ, reus erit Concilii, id est gehennæ, reus erit gehennæ ignis, id est, gehennæ grauissimæ. Quali vero cum graui peccato attribuit gehennam, in leuioribus, aliam pœnam nominando, non eam negauerit, quæ soli grauiori de cœteris. Cur enim non vno verbo, omnia minima parua, mediocria, magna, maxima, inferis delegauit?

Sunt diuersi gehennæ ignis: quia conuiuium illo igne punitur, & sine dubio homicidium, quod est grauius conuiuium. Non tamen de ira simpliciter id Dominus asserit. Si enim nullum est peccatum non dignum gehennæ ignis, cur eam soli dicenti; fatue, delegant: De Raca, & Gehenna, quia alius locus est proprius, agere nunc superuacuum est. De Concilio, Synædro, vide Maldonatum nostrum, & Baronium.

QVÆSTIO II.

An illo precepto, Non occides gladii usus magistratui inhibeatur?

9. 1. **I**Ta quidem Anabaptistæ, sed eos omnis anti-
quitas orthodoxa, & hærese non houts simul
condemnavit. Occidere enim propria auctoritate ne-
mo potest. Magistratus Deo gladium accepit. Et le-
gislator, qui dixit: *non occides*, etiam dixit: *Maledictos*
non fines vitare; ille adulteros lapidari, homici-
dæ sanguinem fundi im-
peravit.

Adami Conzen in Euang. Tom. 10

VERSUS 24.25.26.

Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ad altare, & vade prius reconciliari fratri tuo; & tunc veniens offeres munus tuum.

QVÆSTIO I.

*Quanam sit reconciliationis ob-
ligatio?*

§. 11. **O** Prime sensum exprellit Syrus, si recordatus fueris, fratrem habere contra te inimicitiam aliquam. Hacigitur reconciliatio non est necessaria querenda, cum fratrem iniuria se affectum nescit, possit enim exasperari. Deinde non hic agitur de condonanda iniuria, sed de satisfaciendo offensis: quamvis eadem sit lex condonandi iniuriam sibi illatam, & satisfaciendi læsis.

Lex igitur est posita vniuersis. Iniuria veniam pe-
tere. *Mee est potestas*; inquit Hier. l. 2. contra Pelag.
c. 4. vt non habeam aliquid contra fratrem meum, vt autem
ille aduersus me habeat, aut non habeat, in illius voluntate
consistit. Quid ergo faciam si ille reconciliari noluerit? *Difficilis*
crem? flectam genua: sed audire contemnet. An obtesto reconcilia-
collo nolentem in ius amicitiae traham? Equae est maior initio.
micitia, quam amicitias necessitate sociare: neque enim di-
xit: roga eum vt tibi concilietur: Sed reconciliare primum
fratri tuo; & sic offeres munus tuum ad altare, non quod
impossibilia Deus praeceperit: Sed in tantum patientia cul-
men ascendit, vt prope impossibilia pro difficultate nimia pra-
cepiisse videatur, ad destruendam sententiam tuam; qua scri-
bis facilia esse Dei mandata. Hoc vero omnibus sacri-
ficis & holocaustis est praestantius. Ideo sacri-
ficium ad tempus est omitendum; vt caritas san-
ctiatur.

§. 2. Lexilla naturalis est; Nam si retum, famæ; Obligatio
corporis detrimentum inulit, compensare tenetur. reconcilia-
Si conuictum dixit, retractare, veniam petere; quæ tionis est
quidem res vt necessaria est, ita humane arrogantie naturalis.
ardua, quæ odisse, quos læsit, constanter assolet;
Nam inimicos æstimat, ideoque vltores, quocirca
non esse experit.

§. 3. Nec modo qui iniuriam attulit, reconcilia-
tionem petere; sed etiam qui passus est, ignoscere pe-
nitenti tenetur. Ita non modo sancti patres, sed etiam
Scholastici doctores constanter asseverant, ut appa-
reat grauissimam esse calumniam; qua nos accusant,
quasi externis operibus intenti, animorum sanitatem
negligamus.

Hæc vero sunt nostrorum decreta.

1. Inimicos, qui nos odio prosequuntur, tenemur *inimici de*
ex caritate diligere. Ita D. Thom. 2. q. 25. art. 8. & 9. *legendi.*
Ex Aug. l. i. de doct. Christ. c. 22. Vide omnes in D.
Th. interpretes. Proximum enim nomine com-
prehenduntur.

2. Inimicis proinde beneficia, & amorem re ipsa Inimicis
exhibendum. benefa-

3. Si inimicus occurrat, non tenetur queri ille ostendendum
dicit, alloqui aut salutare: Nam hoc tale signum est ca- Inimicus
ritatis, quod omnibus proximis non solet exhiberi: non semper
nec ergo tenetur inimico. salutandus

4. Multæ tamen occurrunt circumstantiæ, qui Inimicus
 bus illa caritatis non fictæ indicia sunt demonstrata. *sape salu-*
 H 3 *Vt tandem.*

Ut si id inimici dignitas, Dei gloria, proximi instructio exigit. Nam reuera, si amicum ante alloquio excipiebas, si iurationem antehertebas, nunc postquam inimicus factus est, nihil horum facis, te ipse vlciferis. Genus enim vindictæ est, oculis auersari, alloquio non dignari.

Imo grauis est, sed vera sententia Syluestri, verbo, Caritas. Mortale crimen esse, si inimicus cum aliis,

Mortale aliquando, non salutare inimicum. quia amici sunt occurrat, illo præterito, ceteros salutare. Nam & scandalum est, & causa inimicitiae roborandæ noua exoritur, & vindicta grauis suscitatur.

Excludi communibus beneficijs non debet. 5. Si Reipublicæ beneficia conferantur, cuius membrum est inimicus, non debet ille excludi. Tum quia offendit hoc alios, tum quia ius habet bonorum communium; atque adeo excludere eum est vlcifici.

Pœnitenti ignoscendum. 6. Pari constantia docent inimici pœnitentis, factumque nolentis & deprecantis satisfactionem accipiendam esse.

Nam reuera mandatum est naturale serio & sincere veniam postulanti ignoscere. cum enim voluntas hominum mutabilis sit, cum indies peccet, & eum peccati pœniteat, non posset societas humana consistere, nisi lædentibus mutuo læsi ignoscant. Ita Syluest. verbo caritas. Bannes in q. 26. Valentia. ceteri. Hinc pulcherrimus est Fabiani canon. d. 90. *Vi si quis ob iniuriam illatam contristatus oblatam satisfactionem noluerit admittere, grauisimè ad id panis adigatur.*

Ignoscens ius suum persequi potest. 8. 4. Potest tamen etiam, qui ignouit, ius suum persequi, non vindictæ, sed iustitiæ studio, ut si quis infamauit proximum, delicto ignoscere, famam reposcere oportet. Famam enim qui negligit, crudelis est. Quin ille qui infamauit, etiam non repœnitenti, non conticio: estituere tenetur.

Ius satisfaciendi non est intendenda. Quod si omni modo satisfactionem offerat læso, ille qui fecit iniuriam, actionem iniuriarum intendere non potest iniuria affectus: quia quicquid imperio iudicis facturus est, id sponte faciet, maiore pœnitudo ne, & caritate. Hoc autem caritas exigit, ne sine causa litem intendas. Improbi enim hominis est, debitum per lites recipere, quam vltro oblatum malle.

Pœnam pœnitentis a petere a personam modo, sed Reipublicam etiam læsit. Id solum video controuerti inter aliquos, an læsus post satisfactionem a lædente acceptam a iudice petere valeat, ut qui læsit, puniatur. Eorum qui id licere arbitrantur, ratio est. Qui læsit iniuste non petere a personam modo, sed Reipublicam etiam læsit. Caius enim dum Titum vulnerat, non modo Titio obnoxius est, verum etiam Magistratui, & Reipublicæ, cuius leges violauit, scandalum ciuibz obtulit: Cum vero iure merito possit a magistratu puniri, immo ob pacem & concordiam publicam, eum Magistratus punire teneatur; non videtur delinquere, Titus, si id quod iustum, & Reipublicæ est vtile procuret. Quod etiam aliter cuiuslibet concessum est. Alioqui improborum malitia licentiose optimum quemque premeiet, venia secum, & certa impunitatis.

Alii fieri posse negant; nam omnino satisfactum est Titio, reconciliatio enim plena est: amare igitur Caium, ei consilium, non accusare debet. Nec Reipublica aliter, quam in Titio læsa est, cui cum satisfactum sit, etiam Reipublicæ satisfactum censi debet. Denique id videtur pœnitentiæ debere, ut qui arbitrio læsi sese subiecit, ne ab alio magistratu mul-
tetur.

Accusatio pœnitentis cedi posse, ut Metaphysice & speculatiue, non sit contra periculosam caritatem, communiter vero periculosam esse iudico. Mihi videtur aliquando eiusmodi accusatio con-

Fundamentum est notum, & consensu omnium firmum. Priuatorum iniurias ad Rempublicam pertinere. Eas posse à Republica puniri, quamuis priuati omnia remiserint, accepta satisfactio.

Est enim in Titio solo læsa est, vere tamen ad leges, ipsamque societatem iniuria pertinet, cui per exempla pœnarum eius dum est obuiam.

Hinc cum suo iure sancte, pieque res publica vtatur, non video, cur non id petere possit Titius, si modo sincero animo agat, nullo odio, aut alienatione, seu cupiditate vindictæ, si nullum scandalum in Cato, aliusque consequatur, si pure iustitiam, tranquillitatem, Reipublicæ emendationem Cai, ob oculos ponat, quæ cum non nisi in perfectissimos conueniant, ordinariæ periculosa, illa censetur accusatio, & argumentum esse solet, non bona fide in gratiam redisse. Priuatis enim affectibus publicum bonum obtendi solet.

8. 5. Hæc omnia non modo calumnias hæreticorum abolent; verum etiam impiam de certitudine & operibus hæresin elidunt. Si enim Deus hominis iniuriis sacrificium ne ad aram quidem admittat, nisi salu- eo ad altare relicto, eat, & reconcilietur fratri suo, certe pendet à reconciliatione sacrificii acceptatio, ergo & salus eius, qui sese reconciliat; Sacrificium enim iniuriis ob odium personæ repudiatur, nec nisi persona grata reddatur, admittitur. Ad illa sine reconciliatione cum fratre, non potest Deo reconciliari, ergo nec ad regnum admitti, quomodo enim in ad-
optionem, & hereditatem acciperetur, cuius munus ab altari repellitur?

Quis enim dubitet in celum admitti volentem, oportere reconciliari fratri suo?

Hinc eodem modo de incertitudine salutis constat. Nemini enim de fide constat, nisi peculiari reuelatione, se nulli iniuriam facturum, aut statim se reconciliaturum, nec sine ea tamen conditione adiui potest regnum celorum. Quomodo igitur sola fide salus acquiratur, si à sacrificio repellitur, qui iniuriæ non satisfecit?

Commendat igitur caritatem, & necessitatem reconciliationis imponit, ut monet D. Chrys. Duo sunt, vt certe ego arbitror, quæ per ista & designat & consistit. Vnum quidem, quod utique iam dixi, ostendere scilicet volens quod honoret maxime charitatem, & hanc acceptissimum esse sacrificium ducat: absque ista vero nec illud profecto suscipiat. Aliud vero, quo irrefragabilem quandam necessitatem reconciliationis imponat. Qui enim iussus est non prius munus offerre quam reconcilietur offenso: etiam si non ob proximi charitatem, saltem ne sacrificium maneat imperfectum, currere ad contristatum iubet, inimicitiasque dissolvere. Propterea & diserte cuncta memorauit, terrens illum videlicet ac sufficiens. Cum enim dicitur, relinque munus tuum: non ibi restitit: Sed intulit, ante altare, rursus ab ipso etiam loco horrorem ingiciens: & Vade: nec tantum dixit Vade: sed adiunxit: prius: & tunc veniens offer munus tuum: per omnia ista significans, quia per aliquas inter se inimicitias disidentes, nequaquam mensa illa suscipiat. Audiant hi qui sacris certe mysterijs initiati, cum inimicis ad communionem altaris accedunt. Audiant etiam illi qui nondum initiati sunt. Nam ad ipsos quoque habet aliquid sermo iste commune. Offerunt namque & ipsi munus & hostiam, orationem dico & elemosinam. Quod si nec ad altare, nec Eucharistiam sumendam accedendum est, nisi reconciliatione facta, pendetque fructuosa sacramenti sumptio, ex reconciliatione, multo magis æterna Dei fruitio, charitasque fratris charitatem, pacemque requirit.

8. 5. De animo vero illa reconciliatio est accipienda, si accedi fratrem iusta causa prohibet, ut August. reconcilia- l. 1. Serm. Domini in monte cap. 10. *Audemus er-
go illaturum munus ad altare, si recordati fuerimus aliquid ad- uersum sit.*

uerſum nos habere fratrem, munus ante altare reliquere, & pergere ac reconciliari fratri, deinde venire & munus offerre. Quod si accipiat, ut literam fortassis aliquis credat ita fieri oportere, si praesens frater sit. Non enim diutius differri potest, cum munus tuum relinquere ante altare iubeatur. Si ergo de absentia, & quod fieri potest, etiam trans mare constituto aliquid tale veniat in mentem, absurdum est credere ante altare munus relinquendum, quod post terram & maria pererrata offeras Deo. Et ideo prius intro ad spiritualia refugere cogimur, ut hoc quod dictum est sine absurditate possit intelligi.

VERSUS 26. 27.

Esse consentiens aduersario tuo cito, dum es in via cum eo; ne forte tradat te aduersarius iudici, & index tradat te ministro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exis inde, donec reddas nouissimum quadrantem.

QUESTIO I.

Quis aduersarius sit?

§. 1. Hieronymus, deinde Maldonatus, & Bellarminus varias interpretationes referunt. Orig. hom. 35. in Luc. Itemque Ambr. Euthym. & Theophyl. in 12. Luc. Hier. Ep. 8. diabolum esse interpretantur, quod miror sensisse Gracos cum sit εὐαγγέλιον benedictus, nunquam autem cum demone amicitia in eunda sit. Veritas tamen interpretatio fuit, etiam apud Tert. l. de anima. Eodem modo refelluntur, qui carnem, ut Athanas. q. 62. & Iuuenius, aut peccatum intelligunt.

An aduersarium esse Dei legem, cui consentire necesse sit. Ita Aug. hom. 1. de verbis Dom. in monte, hom. 31. libro 50. homil. Eam quoque habent Hier. Bonavent. Bern. serm. 85. in Cantica.

Mihi verissima videtur, quae est Amb. l. 7. in Lucam & Hilarij can. 4. Aduersarium esse, quem laemus, qui nobis litem intendit, quo cum pacem inire iubemur, dum in via huius vitae ambulantes ad iudicem tendimus. Paulo aliter auctor reg. breuiorum interrog. 222. *Quis est aduersarius vniuersi, quae nostrum quomodo cum eo consentientes erimus. Responso. Precise hoc in loco Dominus aduersarium illum appellat, qui aliquid nobis conatur adimere eorum, quae ad ius nostrum pertinent. Porro illi consentientes sumus, si praeceptum Domini illud seruamus. Qui vult tecum iudicio contendere & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium, & in omni huiusmodi re ad eundem modum.*

Qui bonum Angelum interpretantur non longe ab hac sententia abeunt; ille enim eum quem commissum habet, ab iniuria vindicat. Causa cur hanc veram putem est contextus & verba. Contextus, quia quemadmodum eum qui deteriori causam habet, praestat pacisci, & componere litem, ante iudicis sententiam, ita quoque qui fratrem laesit, eumque accusatorem sibi apposuit, siue vere vindictam poscat, siue factum ipsum, & iniuria clamat vltionem, dum vivit, satisfacere debet, siue grandis sit, siue parua iniuria, imo omnino abunde & largiter satisfacere; ne ad extremum quadrantem cogatur.

Verba idem indicant; nam vocatur εὐαγγέλιον, quod proprie de eo dicitur qui nobiscum litigat. Syrus vocat דינאך דינאך, Bihel Dinach Dominum litem tuam, seu, habentem litem tuam. Cui Gracis nos vult esse εὐαγγέλιον.

Adami Conzen in Euang. Tom. I.

res beneuolos, Syrus ait, sis מַתְּחָה, Mathaue deside-
rabilis cum aduersario. Iubemur autem proximum diligere, iniurijs satisfacere, alia exemplaria habent
vov, consentiens.

QUESTIO II.

Quid sit vltimus quadrans, & ubi solvatur?

§. 1. Quadrantem Gracis vocat κοδωνίον, nomine latino in Graium vsu translatum. Lucas minutum vocat. Quarta pars assis est, teruncius, vel triuncius dictus, ita Beda, Franciscus Lucas alij. Sy-
rus interpres octauam vocat, סְחֵמֹנִיָּה Schemonia. Ge-
chma, obolus hae est computatio, Drachma est obolorum lus, Chal-
4. obolus 4. quadrantum, τετραμνοίον. Quadrans cuius
continet duos Chalcos, Chalcus duos minuta. Itaq;
quadrans octo minuta habet. At Syrus obolum di-
uidunt in octo minuta, & octauam partem vocant as-
sis, quae minima est, & indiuisibilis; nam dimidiam
hordeacei grani partem pondere adaequat. Hoc ergo
indicat ad minimum teruncium omnia persoluenta,
nihil remittendum.

§. 2. Duplex vero de solutione est interpretatio. Quidam enim de illis qui apud inferos aeternas pen-
dunt poenas accipiunt, qui non sunt exituri donec
solvant extremum quadrantem, quem quia nunquam
solvent, nunquam egredientur. Qua quidem in sen-
tentia est Augustinus, & nonnulli recentiores.

Plerique tamen de minutis peccatis, quae in purga-
torio expiantur, explicuere. Eorum expositionem
Bellarm. amplectitur l. de purgatorio c. 7. Tert. l. de
anima. c. 17. Cyp. l. 4. Ep. 2. Orig. 35. hom. in Luc.
Euseb. Emyssenus hom. 3. de Epiphani. Amb. in c. 12.
Luc. Hier. hoc loco. Bern. de obitu Humberti. Theo-
dor. Decum. in commentario. multique alij, ex quo
probat, eos omnes cum hunc locum de purgatorio
acceperent, purgatorium esse credidisse.

§. 3. Hanc interpretationem confirmat, non mo-
do auctoritas tantorum virorum, sed etiam contex-
tus, adeoque ipsum argumentum. Nam cum ponit
particula Donec, duo semper adducitur, quorum
alterutrum fieri necesse est. Ut cum dicimus: Et non
stendit a cognoscebat eum donec peperit primogenitum. Quamvis non
liquet su-
sequatur, postea cognovisse, hoc saltem conficitur, pepe-
rur.
risse primogenitum aliquando. Sic & illud: Sede a dex-
tus meis donec ponam inimicos tuos scabellum pe-
dum tuorum. Non ideo postquam inimici positi fue-
runt, non sedebat, sed tamen sequitur, fore ut inimici
sub pedibus ponantur. Ita hoc loco, licet ex particula
donec immediate non colligatur exiturum aliquan-
do, alterum tamen consequitur necessario, fore ut sol-
uat vltimum quadrantem, & sit solutus. seu ut Syrus,
octauum vltimum. Est enim comparatio illius, qui in
purgatorio dissoluit debitum cum eo, qui in carcere
detinetur, vltimum solvaturus quadrantem. Augusti-
nus sermone in monte illa ita disserit, ut neget se ad-
mere diligentioris tractationem.

Nos duo hinc certo pro fide antiqua colligimus. Ex hac in-
terpreta-
tione pur-
gatorium
gatorum
Danielis Tossani in mentiendo audaciam, qui dogma discimus
illud recentioribus imputant. Sed ipsam bestiam au-
olim cogni-
tiam.

§. 4. Caluinus hunc in modum in Catholicos in-
tehitur. [Ceterum plusquam ridiculi sunt Papistae,
qui in perpetua loci huius allegoria purgatorium suum
fabricant. Nihil apertius est quam Christum de bene-
uolentia inter homines colenda disserere. Illis nulla
religio est sine pudore verba eius pervertere, & in sen-
sum